

تحلیل شیوه‌های آموزشی موثر در توسعه کارآفرینی زنان روستایی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۲۸

کد مقاله: ۳۹۲۱۰

سهیلا صالحی^۱، بهمن خسروی پور^۲

چکیده

با توجه به اهمیت کارآفرینی زنان روستایی در توسعه پایدار روستایی، شناسایی استعدادها و کارآفرینی روستاییان به ویژه زنان روستایی و تلاش برای توسعه و تقویت کارآفرینی در فرایند توسعه روستایی از طریق فراهم نمودن زمینه‌های اولیه از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. هم‌اکنون میزان مشارکت زنان روستایی در فعالیتهای اقتصادی نسبت به مردان در سطح پایین تری می‌باشد که خود ناشی از عوامل باردارنده مختلفی از جمله فقدان آموزش و فرصت یادگیری است لذا بهره‌گیری از شیوه‌های آموزشی کارآمد در راستای افزایش مهارت‌ها و صلاحیت‌های زنان روستایی بر اثر بخشی بیشتر در خانواده، کسب و کارها و جامعه روستایی ضرورت پیدا می‌کند. در این مقاله که به روش مروری و با استفاده از منابع کتابخانه‌ای و اینترنتی تهیه شده است، مفاهیم و اهمیت موضوع شیوه‌های آموزشی موثر بر توسعه کارآفرینی زنان روستایی مورد بررسی قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: کارآفرینی، زنان روستایی، توانمندسازی، آموزش کارآفرینی

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد ترویج و آموزش کشاورزی

۲- استاد گروه ترویج و آموزش کشاورزی

جهان در اواخر قرن بیستم شاهد تغییرات بسیار گسترده در عرصه کسب و کار بوده است به طوری که مفاهیمی چون افزایش رقابت، توسعه فناوری اطلاعات، توجه به کیفیت کالاها و خدمات و... اداره امور را در بخش عمومی با چالش های جدی روبرو کرده است از جمله راهکارهای موثر دولتی جهت رویارویی با این چالش ها، بحث کارآفرینی جامعه است (نیازی و نصرآبادی)، با نگاهی به روند توسعه در کشورهای توسعه یافته می توان دریافت که کارآفرینی ابزار کارآمدی برای کاهش چالش های اقتصادی است. زیرا کارآفرینی با اثر بخشی زیاد منجر به توسعه مولفه های اقتصادی همچون ایجاد اشتغال، نوآوری در فعالیتها، رقابت پذیری و... می شود (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۶). نیاز جوامع به فرصت های شغلی جدید سبب ضرورت توجه بیشتر به مقوله کارآفرینی در جهت ایجاد و توسعه فرصت های شغلی در بخش های مختلف اقتصادی شده است که یکی از اهداف برنامه های توسعه کارآفرینی در همه کشورها، فراهم سازی ظرفیت های لازم کارآفرینی برای تمام اقشار جامعه بویژه زنان است (امامی و همکاران، ۱۳۹۳). یکی از عوامل مهم و شتاب دهنده توسعه روستایی، کارآفرینی است. امروزه اهمیت کارآفرینی در توسعه روستایی در کشورهای پیشرفته به خوبی شناخته شده است و یک ابزار کلیدی برای تحریک رشد متنوع و درون زا در سیاست توسعه روستایی است (کریمیان و همکاران، ۱۴۰۲). توسعه کارآفرینی زنان یکی از حیاتی ترین موضوعات در دستور کار توسعه در بسیاری از کشورهای در حال توسعه است (احسانی فر و همکاران، ۱۴۰۱) رسیدن به توسعه پایدار در جامعه، بدون در نظر گرفتن نقش زن و جایگاه زن در کشور امری دست نیافتنی است اشتغال زنان به ویژه زنان روستایی ضمن افزایش درآمد خانواده به واسطه کاهش شکاف موجود بین خانوارهای شهری و روستایی، صرفه جویی در هزینه های تولید محصولات کشاورزی، بهبود وضعیت سواد و بهداشت خانواده، تامین هزینه های خانواده و نیز کاهش مهاجرت از روستاها می تواند سبب توسعه روستایی و در نهایت کل جامعه را تاثیر قرار دهد (شریفی و همکاران، ۱۳۹۷) مشارکت زنان در کارآفرینی نه تنها به توسعه کشور منجر می شود بلکه سطح فقر را در جهان کاهش می دهد در واقع مشارکت زنان در کسب و کار جهت تجهیز الگوهای اقتصادی و ایجاد فرصت های رقابتی و سود آور بسیار ضروری است (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۶). کارآفرینی روستایی می تواند وضعیت اشتغال را بهبود بخشد، خدمات محلی را تنوع داده و از مردم روستا به صورت پایدار و جامع حمایت نماید لذا جامعه روستایی باید خودش را بازآفرینی کند یا به عبارتی روستاها از طریق فعالیت های کارآفرینانه سبب ارتقا بخشیدن شرایط اجتماعی و اقتصادی خود شوند (خسروی پور و پورجاوید، ۱۳۹۸). توسعه کارآفرینی و مشارکت زنان روستایی در فعالیت کارآفرینی، نقش برجسته ای در وضعیت زندگی روستا دارد اما میزان مشارکت زنان و مردان در فعالیتهای کارآفرینی یکسان نیست و زنان مشارکت چندانی ندارند که خود منجر به کاهش نقش زنان در عرصه فعالیتهای اقتصادی و تبدیل زنان روستایی از تولید کننده پیشین به زنان خانه دار و مصرف کننده شده است (طولای نژاد و همکاران، ۱۴۰۱). نرخ مشارکت پایین زنان ایرانی، در مقایسه با سایر کشورهای در حال توسعه نشان دهنده عوامل بازدارنده هایی در این جامعه است از جمله نگرش سنتی به زن به عنوان جنس دوم که وظیفه اصلی اونگهداری و تربیت فرزندان می باشد (رحمتی و همکاران، ۱۳۹۸). کارآفرینان زن در کنار کمبود منابع مالی از چالش هایی مانند مهارت های بازاریابی، خدمات پشتیبانی از جمله دسترسی ضعیف به شبکه های تجاری، فناوری و بازارهای دیجیتال و چند وظیفه ای روبرو هستند (کامبریدو^۱، ۲۰۲۰). از دیگر موانع کارآفرینی زنان میتوان فقدان آموزش، فقدان تجربه و فرصت یادگیری، فقدان مهارت مدیریتی کارآفرینی یاد کرد (آنی و همکاران، ۱۳۹۲). موفقیت زنان کارآفرین روستایی موجب افزایش کیفیت زندگی و بهبود شرایط اقتصادی و فرهنگی روستا می شود که با توجه به چالش های ذکر شده توجه به آموزش کارآفرینی زنان روستایی در راستای توانمندسازی زنان سبب اثر بخشی هرچه بیشتر زنان کارآفرین روستایی می شود (محمدی و لشکرآرا، ۱۳۹۲). بنابراین باتوجه به اهمیت نقش آموزش در توانمندسازی و کارآفرینی زنان روستایی، در این مقاله به بررسی شیوه های آموزشی موثر در کارآفرینی زنان روستایی پرداخته خواهد شد.

۲- مبانی نظری کارآفرینی

کارآفرینی یک فعالیت اقتصادی است که مستلزم جستجو برای یافتن ایده های تازه و نوآور و سود آوری است (آریانا و همکاران، ۱۳۹۸). همچنین کارآفرینی فرایند شناسایی فرصت های اقتصادی، ایجاد کسب و کار، نوآور و رشد یابنده و مخاطره آمیز و بهره وری از فرصت های شناسایی شده است که در نهایت به تولید و عرضه کالا و خدمات منجر می شود و ابزار مهمی برای رسیدن به توسعه پایدار است (رحمتی و همکاران، ۱۳۹۸). کارآفرینی فرآیندی است که نقش حیاتی در تداوم رشد و توسعه ملی و جهانی ایفاء میکند. اهمیت کارآفرینی به حدی است که اقتصاد دانان، کارآفرینان را موتور رشد و توسعه اقتصاد ی جامعه قلمداد می کنند (لین^۲ و چن، ۲۰۰۹).

کول^۳ (۲۰۱۳) کارآفرینی را فعالیت هدفمند یک فرد یا گروهی از افراد وابسته می داند که برای تولید، توزیع، کالا و خدمات اقتصادی، برای ایجاد، حفظ و سودآوری انجام می دهند. کوشنیرودینج^۱ (۲۰۱۷) کارآفرینی روستایی را وابسته به منابع طبیعی،

1- Kamberidou
2- Lien and Chen
3- col

پتانسیل های محلی و جامعه بومی روستایی می دانند که استقرار آن در جوامع محلی وابسته به این عوامل می باشند. ژوزف شومپیتر که پدر علم کارآفرینی لقب گرفته، کارآفرینی را چنین تعریف می کند: هر فرآیندی که در شرکت منجر به ایجاد کالای جدید، روش جدید، بازار و منابع جدید شود او مشخصه کارآفرین را نوآوری دانسته و فرایند کارآفرینی را تخریب خلاق می نامد (آریانا و همکاران، ۱۳۹۸). کارآفرینی به دنبال تعادل بین روح، فکر و جسم است و به عنوان کلید حل مسائل و موانع توسعه انسانی موضوع بحث بسیاری از اندیشمندان، توسعه اجتماعی و اقتصادی قرار گرفته است. کارآفرین با شناخت، ایجاد و گسترش بازارهای جدید به ترغیب و تشویق سرمایه گذاری و نوآوری می پردازد. خ. آدام اسمیت، نقش کارآفرینی را فعالیت فراگیر اقتصادی بسیار جزئی می دانست و معتقد بود که کارآفرین فراهم کننده سرمایه است و هرگز نقش پیشبرد و هدایت گر ندارد (مسیلین^۲، ۲۰۰۴).

جدول ۱- عناصر تشکیل دهنده کارآفرینی منبع: (خسروی پور و شعبی، ۱۴۰۱)

عنوان	توضیحات
کارآفرین	فردی که آگاهانه تصمیم می گیرد تا کار جدیدی را شروع کند.
فرصت	فرصت های موجود در بازار را شناسایی کرده و به آنالیز می پردازد
ساختار	کارآفرین تصمیم می گیرد و به فردی یا متقاضی یا شرکت های سهامی کار خود را آغاز کند
منابع	شامل شناسایی منابع حمایت کننده برای سرمایه گذاری (مانند دولت) و جلب نظر آنها می باشد.
استراتژی	هدف های کلی کار، استراتژی ها و برنامه های اجرایی معین و اجرا می شوند

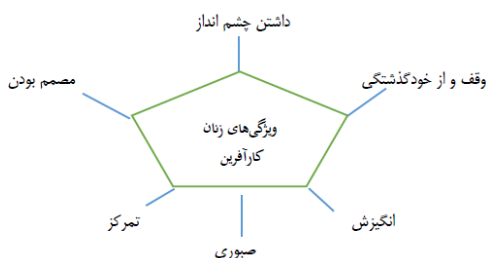
کارآفرینی ابزار کلیدی جهت رشد و توسعه محسوب می شود و کارآفرینی روستایی به منزله به کارگیری نوآورانه منابع و امکانات روستا در راستای حصول فرصت های کسب و کاری است، علاوه بر ایجاد اشتغال برای قشر عظیم روستاییان گامی در راستای توسعه روستایی محسوب می شود (شهبازی، ۱۴۰۱).

۳- زن کارآفرین

کسی که به تنهایی یا با مشارکت، کاری را با خلاقیت و نوآوری به راه اندازد و با پذیرش مسئولیت های اجتماعی، اداری مالی، فرآورده ای تازه عرضه می کند تا در بازار خریدوفروش بر رقبایان چیره شود (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۶). زنان کارآفرین زانی هستند که به تنهایی یا مشارکت، کسب و کاری ایجاد می کنند و با قبول خطرهای مالی، اجتماعی، اخلاقی و روانی با خلاقیت و نوآوری محصولات جدیدی را تولید می کنند تا در بازار بر رقبا غلبه کنند (جمینی و همکاران، ۱۳۹۵). زن کارآفرین به فردی گفته می شود که در حیطه پذیرفته شده نقش زن در اجتماع، مهارت ها تخصص و منابع خود برای راه اندازی یک کسب و کار جدید برای خلق ارزش نو بهره می برد. در این راستا، زن باید با تمام چالش های راه اندازی، اجرا و توسعه و کسب استقلال مالی که از طریق فعالیت های کارآفرینانه رخ می دهد، مواجه می شوند. (ناگارا جام، ۲۰۱۰) به نقل از (یاسوری و نوروزی نژاد، ۱۴۰۰).

۳-۱- ویژگی زنان کارآفرین

با مرور ادبیات موضوع و با توجه به مطالعه آریانا و همکاران (۱۳۹۸) ویژگی های زنان کارآفرین را می توان در شکل (۱) نشان داد.

شکل ۱- ویژگی های زنان کارآفرین (ماخذ: آریانا و همکاران، ۱۳۹۸)

۴- توانمندسازی زنان روستایی

از آنجا که ویژگی و روند توسعه اقتصادی از طریق منابع انسانی عامل پیشبرد اهداف توسعه اقتصادی و اجتماعی به شمار می آید زنان روستایی گروهی از این منابع انسانی است که از عوامل بلقوه توسعه روستایی محسوب می شود بنابراین باید توجه ویژه به زنان روستایی در نظام آموزشی- ترویجی جهت توانمند سازی زنان روستایی شود (سوختانلو و واحدی، ۱۴۰۱). یکی از پیش نیازهای توانمندسازی زنان روستایی، بسترسازی برای بروز و توسعه موقعیت های خود اشتغالی و فعالیت های درآمد زا بالخص در حوزه صنایع خرد روستایی می باشد (کرمی و همکاران، ۱۳۸۸).

1- Kushnirodic
2- Mccline

توانمندسازی فرایندی است که طی آن زنان نسبت به سازمان دهی خود توانمند می شوند، اعتماد به نفس خود را ارتقا می بخشند و جرات دستیابی به هدف را در خود تقویت می کنند و توانایی لازم برای عملی ساختن خواسته های خود را می یابند (یاسوری و نوروزی نژاد، ۱۴۰۰). توانمند سازی زنان سبب می شود که زنان بتوانند ارزیابی صحیح و شناخت واقعی خویشتن شده و به استعدادها و محدودیت های درونی خویش آگاه شوند، از اهداف مورد نظر و توان عملی ساختن آنها شناختی دقیق می یابند و می توانند با افزایش توانمندی خویش به هدف های مورد نظر دست یابند (شریف زاده و کریمی، ۱۳۹۵).

به طور کلی توانمند سازی زنان دارای پنج مولفه است:

- احساس ارزشمندی در زنان
- حق داشتن آنها برای تعیین و انتخاب
- حق داشتن دسترسی به فرصت ها و منابع
- قدرت کنترل زندگی خود چه در داخل خانه و چه در خارج از خانه
- توانایی آنها برای تاثیر گذاری در جهت تغییر اجتماعی برای ایجاد نظمی اجتماعی و اقتصادی عادلانه تر در سطح ملی و بین المللی (موحدی و سلمانیان بروجنی، ۱۳۹۵).

۵- آموزش کارآفرینی

توسعه و جذب کارآفرینان زنان روستایی می تواند به عنوان یکی از اصلی ترین راهکارهای توسعه روستایی و راهکارهای روستایی زنان روستایی از مشکلات اقتصادی، پایداری اقتصادی محلی در روستا، بهبود کیفیت زندگی روستاییان شود (طولابی نژاد و همکاران، ۱۴۰۱). زنان کارآفرین باید به طور مرتب در جستجوی دانش جدید در راستای کشف فرصت ها ی کارآفرینانه باشند که این امر می تواند با اجرای دوره های آموزشی کارآفرینی شکل گیرد تا هوشیاری زنان روستایی در شکار فرصت ها بیشتر شود و فرصت های مناسب و سود آور را مورد بهره برداری قرار دهند (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۶). میتوان انگیزه های زنان روستایی برای شرکت در دوره های آموزشی و ترویجی را به چهار مولفه عوامل جمعیت شناختی (سن، سطح تحصیلات، وضعیت تاهل، شغل و مانند آن)، عوامل اقتصادی (درآمد زن روستایی، افزایش تولید و مانند آن)، عوامل اجتماعی (نگرش نسبت به آموزش، موقعیت اجتماعی، برقراری ارتباط و مانند آن)، عوامل فرهنگی (داشتن نقشی فعال در جامعه، ایجاد فرصتهایی برای صحبت آزادانه با زنان دیگر و مانند آن) تقسیم کرد (کرامت و همکاران، ۱۴۰۱). آموزش یکی از عامل های توسعه شخصیت کارآفرینی در بین زنان روستایی است و عاملی است که می تواند سبب توسعه کارآفرینی و افزایش انگیزه زنان کارآفرین شود و به آنها کمک کند تا بر بازدارنده های موجود غلبه نمایند و با افزایش سطح دانش و مهارت و بهبود نگرش آنان به کسب و کار موجب افزایش انگیزه و جهت دهی کارآفرینانه فعالیت گردد (رحمتی و همکاران، ۱۳۹۸). آموزش کارآفرینی فرایند نظام مند، آگاهانه و هدف گر است که می تواند افراد غیر کارآفرین ولی دارای توان بالقوه را به صورتی خلاق تربیت کند و به طور کلی آموزش کارآفرینی در بهبود نگرش کارآفرینانه افراد موثر است (علی بیگی و همکاران، ۱۳۹۱). آموزش کارآفرینی مجموعه فعالیت آموزشی است که شامل آموزش های رسمی و غیر رسمی می باشد، آموزش های رسمی، آموزش هایی در قالب کلاس های درس از سوی مدارس و دانشگاههاست و آموزش غیر رسمی در قالب فعالیتهای خارج از کلاس و آموزش های آزاد در حوزه کارآفرینی به افراد عرضه می شود که آموزش های کارآفرینی به صورت غیر مستقیم تاثیر مثبت و معناداری بر قابلیت تشخیص فرصت های کار آفرینی زنان روستایی دارد (شکوهی و همکاران، ۱۳۹۷). آموزش کارآفرینی می تواند منجر به شناسایی فرصت ها و کارآفرینی، جمع آوری منابع کمیاب و در نتیجه ایجاد اشتغال شود و بدین وسیله سطح فقر در روستاها کاهش می یابد (احسانی فر و همکاران، ۱۴۰۱). همکاران، آموزش های کارآفرینی، مهارت ها و صلاحیت های زنان کارآفرین را افزایش داده و سبب اثربخشی هر چه بیشتر زنان کارآفرین در خانواده و کسب و کار جامعه می شوند و سبب ارتقا فرهنگ کارآفرینی می شود (محمدی و لشگرآرا، ۱۳۹۲). باتوجه به نقش ویژه زن در توسعه روستایی، آموزش زنان روستایی دارای اثر بخش اجتماعی، اقتصادی و شخصی است که از ان جمله می توان سلامت شخصی و خانوادگی، توانمندسازی زنان، آمادگی برای مشارکت در فعالیت های اقتصادی و اشتغال اشاره نمود (ولی زاده و همکاران، ۱۴۰۰). در حالی که بین نرخ اشتغال زنان و توسعه یافتگی روستاها ارتباط مستقیمی وجود دارد اما هم اکنون کاهش فعالیت های اقتصادی مشاهده می شود بنابراین در این راستا لازم است نسبت به تهیه برنامه های آموزشی هدفمند اقدام نمود از جمله:

- ارائه خدمات آموزشی از طریق شرکتهای خصوصی خدمات مشاوره فنی و مهندسی کشاورزی که باعث تبادل افکار و نظرات بین زنان، ورود بیشتر آنها به فعالیتهای اجتماعی و آشنا کردن آنها با مهارتهای گوناگون و کاربردی می شود (سوختانلو و واحدی، ۱۴۰۱).
- شناخت نیاز مشتریان به دلایلی از جمله دوری از شهر و یا عدم آشنایی با اصول نوین بازاریابی و نیاز به دانش بازاریابی (پاپ زن و همکاران، ۱۳۹۰).

- آموزش های توانمند سازی زنان روستایی که در دو بخش آموزش های عمومی (مهارت های ارتباطی، رفتاری، آموزش عمومی مرتبط با کار، آموزش روانشناسی، استفاده از تکنولوژی های نوین در یادگیری، کسب مهارت صحبت کردن و روابط عمومی بالا) و آموزش های تخصصی (آموزش بازاریابی - آموزش و مشاوره- آشنایی با قوانین و مقررات- کسب مهارت و تخصص در کار) می باشد (موحدی و سلیمانیان بروجنی، ۱۳۹۵).

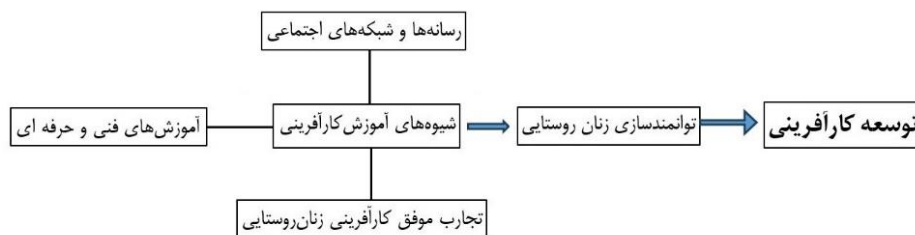
۶- شیوه های آموزشی موثر در توسعه کارآفرینی زنان روستایی

با توجه به این که تغییر در نگرش سنتی، خدمات حمایتی از قبیل آموزش، تخصیص بودجه جداگانه برای زنان کارآفرین روستایی، تامین زیرساخت های مناسب، تقدیر دولت از کارآفرینان نمونه و رقابت در بازارهای محلی و ملی از الزامات توسعه کارآفرینی زنان روستایی می باشد، آموزش برای توسعه مهارت های بهینه کارآفرینی زنان روستایی امری مفید و ضروری است (خسروی پور و پور جاوید، ۱۳۹۸). مردان تمایل زیادی به کارآفرینی دارند در حالی که زنان به مشاغل کم درآمد متوسل می شوند که این تفاوت ریشه در عواملی چون کمبود آموزش، فرصت و منابع برای گسترش مشاغل زنان دارد بنابراین فراهم آوردن شروع و ادامه مناسب آموزش کارآفرینی برای گسترش مشاغل و کارآفرینی زنان که در این راستا بتوانند مهارت ها و روش های جدید را در به حداکثر رساندن سود بدست آورده و توانایی مقابله با موانع و بکارگیری روش های جدید و متناسب با تغییرات تکنولوژی و بازار را پیدا کنند، لازم و ضروری می باشد (دهقانی و همکاران، ۱۳۹۶). با توجه به اینکه موفقیت هر برنامه آموزشی در گرو نیازسنجی دقیق آموزشی می باشد و انجام نیازسنجی دقیق آموزشی می تواند بنیان اصلی طرح ریزی و اجرای یک برنامه آموزشی باشد (احمدی و همکاران، ۱۳۹۸). بنابراین طبق نیازسنجی آموزشی صورت گرفته می توان گفت شیوه های آموزشی موثر بر توسعه کارآفرینی زنان روستایی به ترتیب اولویت شامل موارد ذیل می باشد:

- ✓ شرکت در کارگاه های آموزشی آشنایی با کارآفرینی
- ✓ شرکت در کارگاه های آموزشی کسب و کار تولیدی
- ✓ شرکت در کارگاه های آموزشی مدیریت مالی و حسابداری
- ✓ شرکت در کارگاه های بازار یابی و شیوه های آن
- ✓ تاکید بر روش های آموزش عملی کارآفرینی
- ✓ بهره مندی از آموزش های ارائه شده از رسانه های جمعی
- ✓ بهره مندی از کتاب- مجلات- نشریات مرتبط با کسب و کار
- ✓ بهره مندی از اینترنت و آموزش مجازی
- ✓ میزان دسترسی به کارشناسان ترویجی
- ✓ بازدید از کسب و کارهای موفق
- ✓ آشنایی با زنان کارآفرین برتر
- ✓ آشنایی با روش ها - ابزار و شیوه های جدید تولید
- ✓ آشنایی و بکارگیری روش های آموزشی جدید بازاریابی، توزیع و فروش محصولات تولیدی (شریف زاده و کریمی، ۱۳۹۵).

موحدی و سلیمانیان بروجنی (۱۳۹۵) شیوه های آموزشی موثر بر توسعه کارآفرینی زنان روستایی را به سه گروه طبقه بندی نمودند:

الف- آموزش های تخصصی کسب و کار و کارآفرینی ب- استفاده از اطلاعات و تجارب مفید کارآفرینان ج- استفاده از رسانه و اینترنت و پیشنهاد داده اند که به منظور توسعه کارآفرینی بین زنان روستایی از روش های آموزش محلی و همچنین رسانه های نوین استفاده گردد. ارتباط شیوه های آموزشی زنان روستایی با توسعه کارآفرینی را بر اساس مطالعه موحدی و همکاران (۱۳۹۶) و مرور ادبیات موضوع می توان در شکل (۲) نشان داد.

شکل ۲- ارتباط شیوه های آموزشی زنان روستایی با توسعه کارآفرینی (ماخذ: موحدی و همکاران، ۱۳۹۶)

۷- روش تحقیق

این مقاله با استفاده از منابع کتابخانه ای و بانکهای اطلاعاتی و به روش مروری تهیه شده است.

۸- پیشینه تحقیق

در بررسی مطالعات از پژوهش های صورت گرفته، امر آموزش به عنوان یکی از عوامل مهم در توسعه کارآفرینی زنان روستایی مورد تاکید قرار گرفته، در جدول (۱) تلاش شده بخشی از نتایج تحقیقات انجام شده مرتبط با موضوع پژوهش بطور خلاصه در جدول (۲) ذکر گردد.

جدول ۲- خلاصه نتایج حاصل از پیشینه تحقیق

ردیف	محقق و سال	عنوان پژوهش	یافته ها
۱	طولابی نژاد و همکاران- ۱۴۰۱	واکاری چالش های مشارکت زنان روستایی شهرستان خرم آباد در فعالیتهای کارآفرینی کشاورزی	موانع را نبود شبکه سازی و ارتباط با کارآفرینان- عدم برگزاری کلاس های آموزشی - عدم حمایت مالی - سطح سواد کم زنان روستایی را ذکر نموده اند.
۲	حاجی لو و همکاران- ۱۳۹۹	-	عوامل اقتصادی و داشتن سرمایه کافی را به عنوان یکی از مهم ترین عوامل تاثیر گذار بر کارآفرینی زنان روستایی شناسایی کردند(حاجی لو و همکاران، ۱۳۹۹).
۳	میرزا خانی - ۱۳۹۹	-	مهم ترین عوامل اثر گذار بر مشارکت زنان روستایی و عشایری را در فعالیتهای کارآفرینی عوامل اقتصادی و داشتن سرمایه، عوامل فردی و فرهنگی ذکر نموده است(میرزاخانی، ۱۳۹۹).
۴	سجاسی قیداری و همکاران- ۱۳۹۶	تحلیل مهارتهای کارآفرینی زنان روستایی (مورد مطالعه روستاهای بخش مرکزی شهرستان فریمان)	آموزش کارآفرینی زنان روستایی در راستای کسب مهارتهای کارآفرینانه را مورد تاکید قرار داده اند.
۵	Lashgarara et al - 2011 سجاسی قیداری و همکاران - ۱۳۹۶	عوامل موثر بر مهارتهای کارآفرینی زنان روستایی در شهرستان ایلام	سطح مهارت های کارآفرینی زنان روستایی در منطقه مورد مطالعه کم است در این زمینه زنان روستایی به آموزش نیاز دارند تا زیر ساخت های لازم فراهم شود.
۶	خسروی پور و پور جاوید- ۱۳۹۶	واکاری عوامل موثر بر رشد کارآفرینی در کسب و کارهای کوچک زنان روستایی در شهرستان اسلام آبادغرب با استفاده از تکنیک تحلیل محتوا	عوامل موثر بر رشد کسب و کارهای کوچک را هفت دسته، فردی- محیطی- فرهنگی - اجتماعی - انگیزشی - آموزشی ترویجی- سیاستگذاری و مدیریتی نشان دادند.
۷	علیخانی دادوکلائی و عباسی رستمی- ۱۳۹۵	اثر عوامل آموزشی بر توسعه کارآفرینی در شرکت های تعاونی	کارآفرینی زنان از دو عامل آموزش و روان شناختی تاثیر می پذیرد. (علیخانی دادوکلائی و عباسی رستمی، ۱۳۹۵)
۸	جمینی و همکاران- ۱۳۹۴	تحلیل موانع توسعه کارآفرینی زنان در نواحی روستایی در شهرستان چرداول	مهم ترین موانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی موانع اقتصادی - اجتماعی - فرهنگی و آموزشی ترویجی(برگزاری نامنظم دوره های کارآفرینی، نبود ارتباط بین کارآفرینان نمونه منطقه جهت آموزش و یا الگوپذیری از آنها و دسترسی ضعیف به نوآوری های به روز) است.
۹	جمشیدی و همکاران- ۱۳۹۲	بررسی عوامل پیش برنده و بازدارنده توسعه کارآفرینی زنان روستایی بخش میانکوه شهرستان اردل	شش عامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، آموزشی، مدیریتی، روان شناختی، سیاستگذاری، مهم ترین موانع بازدارنده توسعه کار آفرینی زنان بودند.(جمشیدی و همکاران، ۱۳۹۲).
۱۰	طباطبایی یحیی آبادی و حسینیان- ۱۳۸۴	توانمندسازی زنان سرپرست خانواده از طریق مشاوره ای گروهی، آگاه سازی و کارآفرینی	آموزش آگاه سازی فردی و شغلی، کارآفرینی و مشاوره گروهی زنان روستایی بر عزت نفس و کارآفرینی زنان سرپرست خانوار تاثیر داشته است (طباطبایی یحیی آبادی و حسینیان، ۱۳۸۴).

۹- نتیجه گیری و پیشنهادها

توسعه کارآفرینی زنان روستایی نقش برجسته ای در توسعه روستایی دارد. امروزه ترویج و توسعه کارآفرینی زنان روستایی یکی از راه های اجرایی برای دستیابی به توسعه اقتصادی - اجتماعی تلقی می شود. برنامه های آموزشی ترویجی ویژه کارآفرینی

زنان روستایی سبب توانمندسازی زنان و در نهایت توسعه کارآفرینی خواهد شد در این خصوص پیشنهاداتی قابل بیان می باشد که به قرار زیر می باشد:

- تشویق و ترغیب زنان روستایی به شرکت در برنامه های آموزشی جهت افزایش انگیزه - مهارت - آگاهی و آشنایی با روش های جدید تولید
- برگزاری کارگاه های آموزشی به منظور شبکه سازی و ارتباط بیشتر زنان کارآفرین با مشتریان و دیگر مخاطبان خود
- برگزاری کارگاه های آموزشی با هدف بکارگیری روش های صحیح- کاربردی و مطابق با فرایند شغلی از شبکه های مجازی
- استفاده از رسانه های جمعی و تهیه برنامه های مرتبط با زنان که ضمن تشریح حقوق جامعه از فعالیت زن کارآفرین، آگاه سازی آنان از جایگاه و توانایی بلقوه و نقش موثر خود در توسعه
- انجام دادن ارزشیابی لازم در مقاطع مختلف در زمینه میزان تاثیر گذاری و کسب مهارت های لازم در حین برگزاری دوره های آموزشی
- تقویت تعامل و همکاری منسجم بین مجموعه سازمانها و نهادهای دولتی و غیردولتی ذیربط در فرایند توسعه ای کارآفرینی زنان روستایی

منابع

۱. آئی نادیا، خسروی پور بهمن، اجیلی عبدالطیم و عبدشاهی، عباس، (۱۳۹۹)، عوامل موثر بر توسعه و موانع بازدارنده کارآفرینی زنان روستایی، نشریه علمی زن و فرهنگ، دوره ۱۱، شماره ۴۹، صص ۷۰-۶۴
۲. آریانا آزاده، دستیار زهرا، توسلی علی، (۱۳۹۸)، نقش زنان کارآفرین در توسعه و تحول کشور (بررسی موردی استان هرمزگان)، دو فصلنامه کار و فن، شماره ۴۶، صص ۱۲۰-۱۱۰
۳. احمدی منصور، کوهستانی حسین و شعبانعلی فمی حسین، (۱۳۹۸)، فراتحلیل عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، دوره ۸، شماره ۱، صص ۳۸-۲۱
۴. امامی الهام، حسینی نیا غلامحسین و یعقوبی فرانی احمد (۱۳۹۷)، نقش تعاونیها در تقویت ویژگیهای کارآفرینانه و توانمندی فرصت شناسی زنان روستایی در استان کرمانشاه، فصلنامه تعاون و کشاورزی، دوره ۷، شماره ۲۷، صص ۵۹-۳۲
۵. احسانی فر تهمنه، محمدی الیاسی، قنبر و شاهمرادی مهنا (۱۴۰۱)، توانمندی زنان روستایی از طریق آموزش کارآفرینی، یک مرور سیستماتیک. فصلنامه پژوهش های کارآفرینی و نوآوری، دوره ۱، شماره ۱، صص ۲۷-۱۱
۶. پاپ زن عبدالحمید، خالدی خوشقدم، و سلیمانی عادل (۱۳۹۰)، ارزشیابی آموزش های فنی و حرفه ای زنان روستایی در زمینه صنایع دستی، فصلنامه علمی پژوهشی جامعه شناسی زنان، دوره ۲، شماره ۳، صص ۳۷-۲۱
۷. جمینی داوود، جمشیدی علیرضا و هوشنگی عطا (۱۳۹۵)، تحلیل موانع توسعه کارآفرینی زنان در نواحی روستایی مورد: روستاهای شهرستان چرداول، فصلنامه اقتصاد و توسعه روستایی، دوره ۵، شماره ۴، صص ۶۳-۴۵
۸. جمشیدی علیرضا، جمینی داوود (۱۳۹۲)، و نظری سرمایه، بررسی عوامل پیش برنده و بازدارنده توسعه کارآفرینی زنان روستایی، نشریه زن و جامعه، دوره ۴، شماره ۲، صص ۱۶۶-۱۳۷
۹. حاجی لو وحید، ولی زاده حبیب و مقیمی زهرا (۱۳۹۹)، شناسایی مولفه های سازماندهی و توانمندسازی زنان سرپرست خانوار در شهرستان چالدران، مطالعات راهبردی زنان، دوره ۲۳، شماره ۸۹، صص ۱۱۶-۹۵
۱۰. خسروی پور بهمن و پور جاوید سهیلا (۱۳۹۸)، واکاوی عوامل مؤثر بر رشد کارآفرینی در کسب و کارهای کوچک (SME) زنان روستایی در شهرستان اسلام آباد غرب با استفاده از تکنیک تحلیل محتوا، فصلنامه راهبرهای توسعه روستایی، دوره ۴، شماره ۳، صص ۳۱۵-۲۹۹
۱۱. خسروی پور بهمن، شعبی عبدالحسین (۱۴۰۱)، نقش و ضرورت کارآفرینی در توسعه روستایی و کشاورزی، فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۵، شماره ۳، صص ۲۲۰-۲۰۵
۱۲. دهقانی اشکذری محمدرضا، حسینی مریم، عسکری الهه و دهقان نجم آبادی عامر (۱۳۹۶)، تأثیر رفتار اخلاقی زنان کارآفرین با نقش میانجیگری هوشیاری کارآفرینانه بر عملکرد کسب و کار، فصلنامه فرهنگی- تربیتی زنان و خانواده، دوره ۱۲، شماره ۴۱، صص ۱۲۴-۱۰۷
۱۳. رحمتی نسرین، ایرجی راد ارسلان و منسوب بصیری محمود (۱۳۹۸)، اثربخشی آموزش های کسب و کار کشاورزی در کارآفرینی زنان روستایی، فصلنامه پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی، دوره ۲، شماره ۴۹، صص ۱۵-۳
۱۴. ریاحی معصومه، عباسی عنایت و چیدری محمد (۱۳۹۶)، نیازسنجی آموزشی زنان روستایی در زمینه ی دوره های تکپودمانی مهارتی علمی- کاربردی کشاورزی در استان تهران، فصلنامه تعاون و کشاورزی، دوره ۶، شماره ۲۱، صص ۲۷-۲

۱۵. شکوهی جواد، رئیسی شهرویی حفصه و یعقوبی نورمحمد (۱۳۹۷)، شناسایی و اولویت بندی استراتژیهای توسعه ی کارآفرینی اجتماعی در حوزه ی زنان سرپرست خانوار(مورد مطالعه: استان سیستان و بلوچستان، فصلنامه علمی پژوهشی زن و جامعه، دوره ۹، شماره ۳، صص ۲۶۸-۲۴۶
۱۶. سجاسی قیداری حمداله، محمودی، حمیده و جعفری فهیمه (۱۳۹۶)، تحلیل مهارت‌های کارآفرینی زنان در مناطق روستایی (مورد مطالعه، روستاهای بخش مرکزی شهرستان فریمان) ، فصلنامه پژوهش های روستایی، دوره ۸، شماره ۲، صص ۲۶۳-۲۴۲
۱۷. سوختانلو مجتبی و واحدی نجات (۱۴۰۱)، راهبردهای تعیین کننده توسعه کارآفرینی در میان زنان روستایی شهرستان اردبیل، مجله پژوهش های کارآفرینی ، دوره ۲، شماره ۲، صص ۶۲-۴۷
۱۸. شهبازی حسین رضا(۱۴۰۱)، کارآفرینی کشاورزی راهبردی در توسعه پایدار روستایی، فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۵، شماره ۱، صص ۲۴۸-۲۳۴
۱۹. شریفی، زینب، ایروانی هوشنگ و دانشور عامری ژیلا (۱۳۹۷)، بررسی گرایش زنان روستایی به اشتغال (مورد مطالعه زنان روستایی شهرستان نجف آباد)، فصلنامه علمی پژوهشی زن و جامعه، دوره ۱۰، شماره ۱، صص ۲۳۶-۲۱۷
۲۰. شریف زاده مریم، و کریمی جلیله (۱۳۹۵)، بررسی عوامل مؤثر بر توسعه فعالیت‌های شالبافی زنان روستایی شهرستان بانه، فصلنامه مطالعات اجتماعی روانشناختی زنان، دوره ۱۴، شماره ۲، صص ۱۵۶-۱۲۷
۲۱. طباطبایی یحیی آبادی شهناز، و حسینیان سعید (۱۳۸۴)، توانمند سازی زنان سرپرست خانواده از طریق مشاوره گروهی، آگاه سازی و کارآفرینی، نشریه خانواده پژوهی، دوره ۲، شماره ۴، صص ۳۶۸-۳۵۹، ۱۳۸۴.
۲۲. طولابی نژاد مهرشاد، سپهوند، آسیه و سهرابی محسن (۱۴۰۱)، واکاوی چالشهای مشارکت زنان روستایی شهرستان خرم آباد در فعالیتهای کارآفرینی کشاورزی، مقاله پژوهشی مطالعات راهبردی زنان، دوره ۲۵، شماره ۹۷، صص ۲۲۴-۱۹۹
۲۳. علی بیگی امیرحسین، بابایی محمد و غلامی مصیب (۱۳۹۱)، تحلیل انگیزه‌های زنان روستایی برای مشارکت در برنامه‌های آموزشی و ترویجی، فصلنامه علمی - پژوهشی زن و جامعه، دوره ۳، شماره ۴، صص ۱۶۰-۱۴۰
۲۴. علیخانی دادوکلاهی مهدی (۱۳۹۵)، بررسی اثر عامل های آموزشی و روان شناختی بر توسعه کارآفرینی در شرکت های تعاونی روستایی زنان استان گلستان، نشریه تعاون و کشاورزی، دوره ۵، شماره ۲۰، صص ۱۹۴-۱۷۱
۲۵. کرمی شهره، آگهی، حسین و پاپ زن عبدالحمید(۱۳۸۸)، ارزشیابی طرح آموزش، حمایت و سازماندهی زنان روستایی استان کرمانشاه به منظور تولید قارچ دکمه ای، فصلنامه روستا و توسعه، دوره ۱۲، شماره ۲، صص ۱۵۳-۱۲۷
۲۶. کریمیان فرانک و سقائیان سیدحسین (۱۴۰۲)، تحلیل موانع فراوری کارآفرینی زنان روستایی استان کرمانشاه، کاربرد نظریه بنیانی، نشریه آموزش و مدیریت کارآفرینی ، دوره ۲، شماره ۲، صص ۵۸-۴۳
۲۷. کرامت رویا، عباسی رسول و فلاح محمدرضا (۱۴۰۱)، ارائه چارچوبی برای ورود زنان به حوزه کسب و کارهای خانوادگی، فصلنامه زن در توسعه و سیاست، دوره ۲، شماره ۲، صص ۱۰۸-۸۷
۲۸. محمدی زهره، و لشگرآرا، فرهاد (۱۳۹۲)، نقش آموزش کارآفرینی در توانمندسازی زنان کارآفرین روستایی استان ایلام، مجله پژوهشی ترویج و آموزش کشاورزی، دوره ۶، شماره ۲، صص ۷۲-۶۲
۲۹. موحدی رضا و سلیمانیان بروجنی جلیله (۱۳۹۵)، بررسی شیوه‌های آموزشی مؤثر در توسعه کارآفرینی زنان روستایی ، فصلنامه راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی، دوره ۳، شماره ۶، صص ۳۳-۲۴
۳۰. میرزاخانی کریم (۱۳۹۹)، مطالعه جامعه شناسی راهکارهای توانمندسازی زنان روستایی و عشایر، رویکرهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری، دوره ۴، شماره ۴۵، صص ۱۵-۲
۳۱. نیازی محسن و نصرآبادی محمد (۱۳۹۲)، دانشگاه کارآفرین ملی، مجموعه مقالات همایش آموزش عالی و کارآفرینی ، دانشگاه سمنان، جلد دوم
۳۲. ولی زاده، مهتاب، رستمی فحناز(۱۴۰۰)، شیری، ن و خوش مرام، م.، واکاوی عوامل مؤثر بر تشخیص فرصت های کارآفرینی زنان روستایی شهرستان کرمانشاه، فصلنامه زن در توسعه و سیاست، دوره ۴، شماره ۲۰، صص ۷۲۱-۶۹۷
۳۳. یاسوری مجید و نوروزی نژاد معصومه (۱۴۰۰)، فراتحلیل ابعاد توسعه کارآفرین زنان روستایی، فصلنامه زن در توسعه و سیاست، دوره ۱۹، شماره ۱۱، صص ۴۱-۲۱
34. Kamberidou, I. Distinguished” women entrepreneurs in the digital economy and the multitasking whirlpool. Journal of Innovation and Entrepreneurship, 9(1),3, 2020
35. Lieen, F. and Chen, Y.W. Development and Cross-cultural Application of a Specific Instrument to Measure Entrepreneurial Intentions, Entrepreneurship: Theory and Practice, 33(3): 593- 617, 2009.
36. Mccline, R.L, "Opportunity recognition: An exploratory investigation of a component of the entrepreneurial process in the context of the health care industry: Theory and practice", Tertiary Education Management, Vol 25. pp: 81-94, 2004.